



# Vrienden van Titus Brandsma

Mei 2019

## ‘Een heel moderne heilige’

“Voor mij is Titus Brandsma een symbool van de emancipatie van katholieken in Nederland. Als ik aan hem denk, gaan mijn gedachten altijd naar de oprichting van een katholieke universiteit te Nijmegen in 1923. Een eigen universiteit: dat heeft zoveel betekend! Titus Brandsma heeft daar al vroeg een rol in gespeeld. Maar misschien nog wel belangrijker was zijn rol als verdediger van de katholieke media en de persvrijheid in het algemeen. Hij heeft die vrijheid verdedigd in de dictatuur die Nederland onder het nationaal-socialisme was geworden. Daarmee is hij uitgegroeid tot een verzetsheld, een symbool van het Nederland dat zich teweerstelde tegen het nieuwe heidendom.

Het maakt Titus Brandsma tot een heel moderne heilige, die ook buiten katholieke kring velen zal aanspreken. Ook nu zijn er immers tal van landen waar de persvrijheid wordt ingeperkt en de mensenrechten worden geschonden.

Velen vragen naar de betekenis van een heiligverklaring in onze tijd. Dan antwoord ik dat er christenen zijn die zo voorbeeldig Jezus hebben nagevolgd dat zij daarin een voorbeeld zijn voor anderen. Zij geven het licht van God voorbeeldig door, net als de glas-in-lood-voorstellingen die van hen gemaakt zijn. Maar naast voorbeelden kunnen zij ook voorsprekers zijn. Veel gelovigen zien God als zo groot en zo heilig dat zij het prettiger vinden Hem te naderen via de bemiddeling van iemand die dicht bij Hem staat. Zij leggen hun vragen om genezing, bijstand en troost gemakkelijker neer bij een heilige, van wie we veronderstellen dat deze bij God is.

Persoonlijk heb ik pas echt een beeld van Titus Brandsma gekregen door het lezen van de biografie van Ton Crijnen, al kende ik hem daarvoor natuurlijk wel van naam. Uit die prachtige biografie komt geen suikerzoete heilige naar voren, maar een mens met aarzelingen. De moed en de gelovige overgave die Titus Brandsma in het concentratiekamp heeft getoond, waren bevochten door innerlijke strijd. Hij ging met angst het kamp in,



▲ Mgr. Gerard de Korte, bisschop 's-Hertogenbosch

want hij hield van het leven. Hij is zelfs naar de autoriteiten gegaan met het verzoek naar een Karmelietenklooster in Duitsland te mogen gaan, wetende dat hij door zijn chronisch zwakke gezondheid weinig kans maakte het kamp te overleven. Die details maken hem tot een mens die dicht bij ons staat.

In zijn laatste periode heeft Titus Brandsma, in alle ellende, zeer veel openheid voor anderen getoond en hen buitengewoon bemoedigd. Hij was een mens van vlees en bloed die, door alle vertwijfeling heen, op het laatst in staat is gebleken boven zichzelf uit te stijgen.”

*‘Titus is de patroon van iedereen die opkomt voor de waardigheid van de mens’*

## VRIENDENDAG

19 oktober 2019

**Journalistiek  
in dienst van de waarheid**

aanmelden  
titusbrandsma@karmel.nl / 024-3602421

*Vrienden van Titus Brandsma*

# In Memoriam Bud Linthorst (1937-2019)



▲ *Bud Linthorst*

Op 21 maart was er in de Jozefkerk van de Titus Brandsmaparochie in Oss de plechtige uitvaartviering van Bud Linthorst. De Vriendenkrant van november 2017 gaf al aandacht aan zijn afscheid als jarenlange beheerder van de stichting Vrienden van Titus Brandsma. Vanaf het begin was hij actief betrokken bij deze stichting, opgericht om activiteiten te ondersteunen die het geestelijk erfgoed van Titus Brandsma in stand houden. Dat gold in het

begin met name het zoeken van fondsen voor de restauratie en inrichting van de Jozefkerk als Titus Brandsma Gedachteniskerk met annex het Bezinningscentrum (TBM) aan de Stijn Buysstraat in Nijmegen.

Bud Linthorst was actief meedenkend en praktisch ondernemend met succesvolle resultaten. Mede door

zijn inspanningen en contacten kwam ook een serie boekjes tot stand met teksten van Titus Brandsma en gebeden voor de vereerders en vrienden van Titus. Ook bij het eerste ontwerpen en uitgeven van een Tituskrant was hij actief.

Het Titus Brandsma Memorial, als een prachtig gedachteniscentrum voor de heldhaftige geloofsgetuige Titus, is in de negentiger jaren een werkelijkheid geworden in het hart van Nijmegen aan het Keizer Karelplein. Daarbij was Bud Linthorst van grote betekenis.

Was Titus Brandsma uitgeroepen tot grootste Nijmegenaar, Bud Linthorst heeft zich ingezet Titus ook in Oss zo'n ereplaats te geven voor wat hij daar tot stand heeft gebracht voor de ontwikkeling van cultuur en onderwijs.

We gedenken dankbaar Bud Linthorst als een groot vriend van Titus, in het vaste vertrouwen dat zij nu samen delen in de glorie van de Verrezen Heer.

*Falco Thuis,  
Voorzitter Vrienden van Titus Brandsma*

## Titus Brandsma Instituut

Bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het Titus Brandsma Instituut zijn in een nieuwe uitgave veertien teksten Titus Brandsma samengebracht – vaak fragmenten van uitgebreidere geschriften – die zijn brede belangstelling laten zien. Veertien wetenschappers is gevraagd om een van de teksten te lezen en daar een reflectie op te geven, ieder vanuit de eigen expertise. Ze werpen een verrassend licht op deze teksten en op de veelzijdige wetenschapper die het Titus Brandsma Instituut nu al vijftig jaar inspireert.

*Met bijdragen van Marinus van den Berg, Inigo Bocken, Anne-Marie Bos, Charles Caspers, Corjo Jansen, Marc de Kesel, Ad de Keyzer, Fernando Millán Romeral, Peter Nissen, Michael Plattig, Gerit Steunebrink, Kees Waaijman, Huub Welzen en Theo van der Zee.*



# Uit het Titus Brandsma archief

## DE TITELPAGINA

Titus Brandsma werd en wordt 'verdacht' van een mystieke bewogenheid. Dit kan echter nooit meer zijn dan een vermoeden op basis van maar enkele geschriften. Echte duidelijkheid hierover heeft hij zélf nooit gegeven. In het wetenschappelijk-religieus milieu in zijn dagen was het niet gebruikelijk om over eigen zielenroerselen te schrijven.

Toch komen wij zo nu en dan geschriften tegen die wat meer helderheid geven over wat Titus wel en niet raakte, waar hij van hield en waardoor hij zijn gelovig bestaan liet voeden. Eén zo'n document ligt opgeborgen bij de oorlogsdocumenten in het Titus Brandsma-archief.

We weten dat Titus Brandsma tijdens zijn gevangenschap in Scheveningen een biografie heeft geschreven over Teresa van Avila. Hij deed dit tussen de regels van het boek Jezus van Cyriel Verschaeve, omdat hij schrijfpapier tekort kwam. Het is echter tamelijk onbekend dat op de titelpagina die in het archief wordt bewaard, in het handschrift van Titus, een recensie over ditzelfde boek staat geschreven.

Titus heeft het werk duidelijk zorgvuldig gelezen. Vóór zijn gevangenschap heeft hij talloze recensies geschreven. Die waren altijd kort en krachtig. Nu heeft hij in de stilte van zijn gevangeniscel de tijd voor dit soort klussen. De recensie is uitgetypt tweeënhalve foliopagina lang. Voor de meeste tijdschriften veel té lang. Maar dat maakte voor Titus in de omstandigheden van dat moment niet zoveel uit.

De professor mystiek begint in zijn recensie met het blazen van de loftrumpet. Eén hele pagina lang vertelt hij zijn lezers wat hij de kwaliteiten van het boek vindt. Hij noemt het boek 'machtig', 'als een volle wagen uit de Vlaamse weiden in den oogsttijd'; hij vergelijkt het boek met een stad 'met torens van de verhevenste gedachten'. Hij vindt het een boek van 'overweging, van nadenken en peinzen'. 'In dit boek komen wij Jezus nader', meent hij. Voor Titus Brandsma altijd een heel belangrijk criterium.

Maar pater Titus is er niet mee tevreden, hij voelt 'leemten' in het boek. Hij vindt het 'koud aandoen' en het affectieve ontberen. Hij mist, wat hij noemt, de 'ontboezeming des harten' en bespeurt de 'ingehouden adem en de verstandelijke beheersching'. Wij weten uit andere archiefbronnen dat hij grote waardering had voor pater Brugman en zijn 'gloedvolle woorden'

en van de 'overwegingen over het Leven en Lijden van Christus door Thomas a Kempis'. 'Wie deze werken kan waarderen, zal de affectieve benadering in het boek van Verschaeve missen, en de schrijver niet kunnen volgen 'op zijn intellectualistische bespiegelingen', voorspelt de hardwerkende gevangene aan het eind van zijn recensie.

Voor Titus Brandsma was het boek, gedurende de weken in zijn cel in Scheveningen, wél heel goed schrijfpapier.

Susan van Driel,  
archivaris Nederlands Carmelitaans Instituut

Het was opmerkelijk dat dit boek van Verschaeve in de bibliotheek van de gevangenis van Scheveningen voorhanden was. Religieuze boeken waren verboden. Maar Verschaeve was een Vlaams-nationalistisch priester die de kant van de bezetter koos. Augustus 1944 werd hij door de SS naar Duitsland geëvacueerd. Vanwege zijn collaboratie tijdens de Duitse bezetting werd hij in België in 1946 bij verstek ter dood veroordeeld en in 1947 van de Belgische nationaliteit vervallen verklaard. Hij overleed in Duitsland in 1949.



# Getuigenis

*In de aanloop naar de zaligverklaring van Titus Brandsma is in de Nederlandse kranten een oproep gedaan naar getuigenissen van mensen die Titus Brandsma gekend hebben. Door veel mensen is daarop gereageerd, uit alle lagen van de bevolking. Daarom weten we van zijn doen en laten in het daagse leven, uit zijn gevangenschap in Scheveningen, Amersfoort en Kleve, en natuurlijk ook uit Dachau. Al deze getuigenissen laten zien hoe mensen hem ervaren hebben.*



▲ Illustratie: Paul Reehuis

**Cornelis de Graaf, (Mijdrecht, 1913- ?)** was hoofdagent bij de stedelijke politie. Hij zat gevangen in Scheveningen vanaf oktober 1941 tot juli 1942 (?). Meteen na de oorlog in 1945 heeft hij een verslag geschreven over zijn ervaringen. Hij heeft Titus meegemaakt als celgenoot, toen deze na Amersfoort voor de tweede maal, van 28 april tot 16 mei 1942, naar Scheveningen voor verhoor gebracht was. Cornelis de Graaf was Nederlands Hervormd.

*Hij schrijft:* Laat in de avond van een dag in April 1942 wordt onze celdeur nr. 623 in de cellenbarak opengesmeten en wordt met een 'Los, Los!' een derde celgenoot bij ons als het ware naar binnen gegooid. Het was al donker en daarom konden we niet zo spoedig zien wie het was. Al gauw hadden we kennis gemaakt en hadden wij één van de grootste mannen van het Katholieke geloofsleven in onze cel, die zo juist door zijn

geloof en godsvertrouwen in de handen van de 'Hunnen' gevallen was. Nadat we nog wat hadden gepraat, hebben we voor de professor een bed in orde gemaakt; hij was zeer vermoeid en ontzettend mager en heel zwak. De professor kwam die dag uit Amersfoort waar hij zes weken met dysenterie gelegen had, vandaar zijn slechte toestand. 's Morgens hadden we gelegenheid om beter met elkaar kennis te maken. We stonden verwonderd over alles wat de professor mee naar binnen had gesmokkeld, een zakmes, een vulpen, een schaar, potloden, een spiegel en nog meer van die kleinigheden die het celleven toch nog veraangamen. We hadden zelf al een horloge en nog wat te roken, dus onze uitrusting was aardig goed. Voor mij, die al vanaf oktober 1941 gevangen zat was het een reuze uitkomst dat hij kwam. Tenslotte ben ik maar een gewone jongen zoals men dat noemt en als men dan een geleerde als professor Brandsma ontmoet, dan beurt je dat weer op en daagt bij aan je algemene ontwikkeling. ....

's Avonds na het eten gingen wij altijd kaarten, een uurtje, dan ging de professor weer bidden en was het tijd onze zorgen te vergeten in de slaap. 's Zondagsmorgens hadden we een meditatie en gebed, ook op Hemelvaartsdag heeft de professor een dienst gehouden, dat waren werkelijk grote ogenblikken in ons leven. Met hulp van de vloerwachter en de hulpvloerwachter kreeg de professor nog wel eens een extra beker melk en 's middags een extra pannetje. ....

De professor kreeg papier, pen en inkt en moest toen opschrijven waarom hij zich tegen de Duitsers stelde. Ik kan me niet meer best herinneren wat erin stond, maar het komt hier op neer, dat hij zich niet tegen de Duitsers keerde, maar wel tegen het Nazi-regiem, de verdrukkers van het geloof en geestelijke vrijheid, die het volk en speciaal de jeugd vergiftigden met hun propaganda. Voor mij heeft de professor een gedicht geschreven: 'Aan Jezus', met zijn eigen vulpen en voorzien van zijn handtekening.

Zelf zei hij dat hij Dachau wel niet overleven zou. Hij heeft dit vaak gezegd. Maar, zei hij: 'Zolang de Heer mij gebruiken kan, blijf ik in leven. Met mijn zwakke lichaam kan ik altijd nog iets goeds doen.'

Hettie Berflo

# Titus, een geestelijk begeleider op mijn levensweg

*Auke Steensma is werkzaam geweest in het onderwijs, van lagere school, PABO tot begeleidingsdienst. Daarnaast is hij altijd zeer actief binnen allerlei geledingen van de PKN, van afgevaardigde in de Synode tot voorganger. Sinds 2003 lid van het convent Karmel Noord*



In het gezin van acht kinderen was ik de vierde in de rij. We woonden op een boerderij vlakbij het dorp Turns/Tirns. Anno-Sjoerd Brandsma woonde de eerste jaren op de boerderij 'Oegekleaster', luttele kilometers bij ons vandaan. Mijn vader voelde zich nauw betrokken bij de familie Brandsma. Hij vertelde ons veel over pater Titus. Het boek: 'Het leven van Titus Brandsma' van H.W.F. Aukes lag bij ons in huis.

Ik herkende de liefde en betrokkenheid van Anno-Sjoerd, die bij de in-

trede van het klooster voor de naam de naam Titus koos, een sterke betrokkenheid bij het wel en wee van het boerenleven.

In gedachten zie ik Anno-Sjoerd met zijn koffertje in de tram naar het station in Sneek gaan. De tramlijn liep vlak bij ons langs. Het proces van het op weg gaan, je veilige thuis verlaten. De keuze voor een weg in je leven die je zal willen gaan.

Ik wilde onderwijzer worden bij gehandicapte kinderen. Hen begeleiden met liefde en zorg. De woorden van Titus 'Er is geen factor in de opvoeding en het onderwijs die sterker is dan de liefde', bemoedigden mij. Diep ontzag heb ik voor zijn keuze om joodse kinderen, in de oorlog, op katholieke scholen in bescherming te nemen.

De weg door het leven is voor mij een weg vol vragen, een zoeken naar zingeving. Ook een zoeken naar de liefde van God voor zijn mensenkinderen. Zelf een eigen inhoud geven aan je geloofsweg met hulp van geestelijke begeleiders. Eén daarvan is Titus voor mij. Titus geeft mij kracht in mijn leven om niet in angst maar met vertrouwen mijn levensweg te gaan.

Bij vragen van leerlingen van de lagere school en later van pedagogiek studenten wie God is en in mijn eigen leven, putte ik inspiratie uit de diesrede 'Godsbegrip' van Titus. Een beeld van God mee dragen in de tijd waarin je leeft. In boeiende gesprekken vertelde ik over standpunten van Titus. Bij lezingen over Titus laat ik altijd het lied 'In Hem immers leven wij' zingen. God is soms zo dichtbij maar soms ook soms zo ver weg.

Toen ik in ontroering de indrukwekkende schoonheid van de Niagara Falls in Ontario zag herkende ik de ervaring die Titus daar onderging. De aanwezigheid van God in de schoonheid van het vallende water te ervaren. Titus inspireert, bemoedigt en troost mij.

*Auke Steensma*

## Titus Brandsma 'Getuige van Missie'

Paus Franciscus heeft de maand oktober 2019 uitgeroepen tot 'Speciale Maand van de Missie'. In de begeleidende publicatie worden 25 'Getuigen van missie' genoemd, waaronder Titus Brandsma.

Het is opvallend dat ook Titus Brandsma hierbij genoemd wordt. Hij is nooit uitgezonden naar een missiegebied, hoewel hij wel heel graag naar Nederlands Indië was gegaan. Zeker is dat een edelmoedige missionaire geest hem niet ontzegd kan worden. In zijn leven en in zijn sterven is hij een waarachtig getuige geweest van Gods liefde en van het Goede Nieuws van het Evangelie.



*Vrienden van Titus Brandsma*

# Atelier van de overlevingskunst

## 20 jaar straatpastoraat in de oude Tituskapel

In 1997 werd de oude Tituskapel gesloten en de nieuwe kapel ingericht in de Jozefkerk aan het Keizer Karelplein. De oude kapel zou afgebroken worden, maar dat gebeurde niet. Ze bleef leeg staan.

In 1998 werd in Nijmegen 'Het Kruispunt', straatpastoraat voor dak- en thuislozen opgericht. Dit naar aanleiding van enkele treurige sterfgevallen onder mensen die rondzwierven in de stad. Ze werden in de anonimiteit begraven, zonder mogelijkheden voor afscheid door lotgenoten. Dit was het begin, maar langzamerhand groeide de behoefte aan een vaste plek, waar de dak- en thuislozen zich thuis konden voelen.

Zij vonden in 2003 een thuis in de voormalige Titus Brandsmakapel. De kapel is heringericht tot een ruimte om rustig te zitten voor een gesprek met een kop koffie. Langzamerhand ontwikkelden zich ook tal van andere activiteiten ten dienste van de dak- en thuislozen. Er is een keuken om warme maaltijden te bereiden. Daar wordt door een van de bezoekers zelf op donderdag gekookt. Bij het Atelier van de overlevingskunst kunnen dak- en thuislozen schilderen, beeldhouwen en tekenen. De kunstwerken worden gebruikt in de oecu-

menische vieringen op zondags. Ook zijn er exposities waar de kunstwerken te koop worden aangeboden.

Sinds de oprichting van Het Kruispunt in 1998 voorzien de straatpastores in passende en persoonlijke afscheidsvieringen bij het overlijden van een dak- of thuisloze. Ieder kan op eigen wijze afscheid nemen, waarbij recht gedaan wordt aan de overledene. Dit zijn vaak aangrijpende bijeenkomsten.

Kruispunt is een organisatie met zo'n 25 vrijwilligers en twee betaalde krachten: een vrijwilligerscoördinator en een geestelijk verzorger. In alle activiteiten staan de kernwaarden centraal: laagdrempelig, open, medemenselijk, onvoorwaardelijk, betrokken en mensen in hun kracht zetten. Titus Brandsma zou blij zijn geweest met dit initiatief! Wilt u hun werk steunen?

Op website: [www.Steun het Kruispunt Nijmegen.nl](http://www.Steun het Kruispunt Nijmegen.nl) is een donatieactie gestart.

**'Thuis is de plek waar je gemist wordt'**  
**Het Kruispunt Nijmegen biedt een thuisbasis**  
**aan dak- en thuisloze mensen in Nijmegen.**  
**Wie er een tijd niet is geweest, wordt gemist.**



*Vrienden van Titus Brandsma*

# Vrienden zoeken vrienden

## Titus Brandsma leeft!

Veel mensen voelen zich door hem geïnspireerd, omdat zijn gedachtengoed waardevol en tijdloos is. Ze zien Titus als een dierbare vriend en willen dat gedachtegoed doorgeven.

## Wordt u ook een Vriend van Titus Brandsma? Van harte welkom!

U wordt reeds Vriend voor € 10,- per jaar. Vrienden van Titus Brandsma ontvangen 2x per jaar de Tituskrant.

Meld u aan:

- telefonisch: 024-3602421
- per email: [titusbrandsmavrienden@karmel.nl](mailto:titusbrandsmavrienden@karmel.nl)
- per post: Stijn Buysstraat 11, 6512 CJ Nijmegen

## Ook u kunt zich aansluiten bij de Vrienden van Titus Brandsma

- door een gift, eenmalig of periodiek,
- door een nalatenschap: erfenis of legaat,
- door een machtiging voor een periodieke gift.

Uw giften zijn aftrekbaar voor de belasting door onze ANBI-status.

Het formulier kunt u vinden op onze website. Ga naar [titusbrandsmamemorial.nl/vrienden](http://titusbrandsmamemorial.nl/vrienden)

## Stichting Vrienden van Titus Brandsma

Bank: NL62 RABO 0135897491  
NL11 ABNA 0230007732

Bent u al Vriend van Titus Brandsma, maar heeft u uw e-mailadres nog niet doorgegeven? Dan verzoeken wij u vriendelijk dit alsnog te doen, via [titusbrandsmavrienden@karmel.nl](mailto:titusbrandsmavrienden@karmel.nl)

Zo kunnen wij u nog beter op de hoogte houden van ontwikkelingen en activiteiten.

**Dank u wel!**

## Colofon

### Uitgave van:

Stichting Vrienden van Titus Brandsma

### Administratie, opmaak en verzending:

Stijn Buysstraat 11

6512 CJ Nijmegen

Tel: (024) 360 24 21

E-mail: [titusbrandsmavrienden@karmel.nl](mailto:titusbrandsmavrienden@karmel.nl)

### Redactie:

Hettie Berflo

Sanny Bruijns

### Bank:

RABO: NL62 RABO 0135897491

ABN-AMRO: NL11 ABNA 0230007732

t.n.v. Vrienden van Titus Brandsma

In het vorige nummer van de Vriendenkrant werd het Titusraam in de nieuwe St. Clemenskerk op Ameland besproken.

De naam van de kunstenaar was onjuist vermeld, het is niet Rudolph Algera, maar Randolph Algera.



*Het feit van de oorlog  
moet men niet opvatten als een bewijs  
dat hij niet te vermijden is,  
het bewijst, hoe waanzinnig  
de maatschappij is, hoe het tijd wordt  
tot bezinning.'*

# Muziektheater over Titus Brandsma



Een professioneel muziektheaterstuk over het bewogen leven van Titus Brandsma (1881-1942): een Friese boerenzoon, pater, journalist en professor. Internationaal bekend door zijn verzetsrol in de Tweede Wereldoorlog. TITUS wordt een indrukwekkende theatervoorstelling, aansprekend voor een breed publiek. De Bonifatiuskapel in Dokkum is dé plek waar dit muzikale theaterstuk wordt opgevoerd. Deze locatie past bij Titus, hij was voortrekker van de bouw van de kapel.

**Bonifatiuskapel te Dokkum**  
kaarten bestellen: [Vanplan.nl](http://Vanplan.nl) of [www.titus2019.nl](http://www.titus2019.nl)

## VRIENDENDAG

19 oktober 2019 van 11.00 – 16.00 uur

### Journalistiek in dienst van de waarheid

**Opgeven:** [titusbrandsma@karmel.nl](mailto:titusbrandsma@karmel.nl)  
Tel. : 024-3602421

**Plaats:** Ttitus Brandsma memorial  
Stijn Buysstraat 11  
6512 CJ Nijmegen

*Vrienden van Titus Brandsma*